

Kommunale tilladelser m.v. til minivådområder efter plan-, miljø- og naturlovgivningen

Foto af et minivådområde
SEGES

Forord

I denne orientering kan du læse om hvilke krav og mulige krav, plan-, miljø- og naturlovgivning stiller til ansøgninger om tilladelse til at etablere minivådområder. Kravene skal typisk vurderes og behandles af kommunerne. I orienteringen er der tillige korte beskrivelser af minivådområderne, deres funktion og betydning for natur- og miljø og af mulighederne for at opnå tilskud til etablering og drift af områderne; forhold, som kommunerne skal tage i betragtning, når de behandler ansøgningerne.

De første minivådområder i Danmark blev anlagt som forsøgsprojekter i 2012, og siden da er der opsamlet erfaringer. Med Aftale om Fødevarer- og Landbrugspakke fra 2016 blev der skabt mulighed for at etablere den første store tilskudsordning til udlægning af minivådområder som virkemiddel til reduktion af kvælstof fra drænvand. Ordningen åbner i februar 2018, og der vil være ansøgningsrunder indtil 2021.

I de kommende år forventes det, at kommunerne vil modtage flere hundrede ansøgninger om tilladelse til at etablere minivådområder. Derfor har KL, Miljøstyrelsen og Landbrugsstyrelsen i samarbejde udarbejdet denne korte orientering om den plan-, miljø- og naturlovgivning, kommunerne skal tage stilling til, når de skal behandle ansøgninger om tilladelse til etablering af minivådområder.

Orienteringen er ikke en udtømmende gennemgang af alle muligt relevante tilladelseskrav, som kunne gælde i mere særlige tilfælde. Der vil være mulighed for en løbende revision af orienteringen i forbindelse med, at kommunerne får erfaring med behandling af disse sager.

Vi ønsker jer god arbejdslyst med minivådområder.

Med venlig hilsen

KL, Miljøstyrelsen og Landbrugsstyrelsen

Januar 2018

Indhold

Forord	1
Hvad er et minivådområde?	3
Mere information om minivådområder	3
Minivådområde som kollektivt virkemiddel.....	3
Oplandskonsulenter	3
Tilskudsordning til minivådområder hos Landbrugsstyrelsen i 2018.....	3
Landbrugsstyrelsens krav til minivådområder	4
Udpegningskort for placering af minivådområder	4
Minivådområder og vådområder	5
Kommunale tilladelser m.v.....	5
Tidslinje.....	6
Hvad skal ansøger sende ind til kommunen?	6
Minivådområder, vandmiljø og natur	7
Minivådområder og afvanding	7
Hvordan virker minivådområdet?	7
Hvad er kvaliteten af drænvandet ved udløb fra minivådområdet?.....	8
Vedligeholdelse af minivådområder	9
Minivådområder, natur og landskabet.....	9
Overvågning af minivådområder	9
Referencer	9

Hvad er et minivådområde?

Et minivådområde renser drænvandet for kvælstof(N) og fosfor (P), inden det ledes videre ud i vandløb eller sø, fjord eller andre kystvande.

Et minivådområde består af et vådområde og et sedimentationsbassin. Vådområdet designes med flere bassiner, som renser drænvandet fra det eller de drænoplande, der afvander til minivådområdet. I tilknytning til vådområdet etableres et sedimentationsbassin, hvor sediment og partikelbundet fosfor bundfældes.

I flade områder kan det være nødvendigt at pumpe vandet fra drænopland op i minivådområdet.

Mere information om minivådområder

SEGES har lavet flere film om minivådområder. Her kan du se eksempler på flere minivådområder og høre om lodsejerens motivation og samarbejdet mellem lodsejer, oplandskonsulent og kommune. Du kan finde film 1 [her](#) og film 2 [her](#) eller på lbst.dk ved søgning på "Minivådområder".

Du kan læse mere om minivådområder i Landbrugsstyrelsens vejledning til tilskudsordningen. Du kan finde vejledningen [her](#) eller på lbst.dk ved søgning på "Minivådområder".

Hvordan minivådområdet påvirker natur og vandmiljø er beskrevet i afsnittet "Minivådområder, vandmiljø og natur".

Minivådområde som kollektivt virkemiddel

Minivådområder er en del af de kollektive virkemidler i indsatsen for at reducere kvælstofudledningen til vandmiljøet under vandområdeplanerne 2015-2021. De kollektive virkemidler omfatter udover minivådområderne vådområder, lavbundsprojekter og skovrejsning. Minivådområder forventes at bidrage med ca. 900 tons kvælstof/år på landsplan svarende til knap en tredjedel af den samlede kollektive indsats.

Du kan finde vandområdeplanerne for 2015-21 [her](#). De forskellige indsatser er listet i planernes bilag 1. Du kan også finde vandområdeplanerne på mst.dk ved søgning på "Vandområdeplaner". Klik derefter på en vandområdeplan og find bilag 1.

Oplandskonsulenter

Der er etableret en oplandskonsulentordning, som skal medvirke til at fremme de kollektive virkemidler minivådområder og skov. Derudover forventes oplandskonsulenten at viderefordre de projekter, hvor der fremfor etablering af minivådområder med fordel kunne etableres almindelige vådområder eller andre virkemidler i stedet til den stedlige kommune. Der er i den forbindelse ansat oplandskonsulenter, som er forankret hos SEGES. De skal ved en tidlig dialog med lodsejer øge forståelsen for, hvor og hvordan vådområder, lavbundsprojekter og evt. skov kan tænkes ind i bedriften. Oplandskonsulenternes primære rolle er at finde placeringer for minivådområder og facilitere idé og ansøgning. De skal sikre, at det sker i dialog og koordination med kommunen, således at virkemidlerne placeres og sammentænkes med de andre (kollektive) virkemidler. Det sker med henblik på at tilgodese de overordnede målsætninger og formål med indsatserne under vandområdeplanerne og hensynene til natur og landskab.

Oplandskonsulenten er derfor en vigtig aktør, når det kommer til korrekt placering, dimensionering og design af det enkelte minivådområde.

Du kan læse mere på www.oplandskonsulenterne.dk.

Tilskudsordning til minivådområder hos Landbrugsstyrelsen i 2018

Fra februar 2018 kan landmænd og andre lodsejere søge om tilskud til etablering af minivådområder. Etableringsomkostningerne finansieres 100 % af EU midler via det danske landdistriktsprogram 2014-2020. Der er også mulighed for at søge om kompensation for tab som følge af udtagning af landbrugsarealet og

kompensation for udgifterne til vedligehold af minivådområdet. Kompensationen finansieres af nationale midler.

Landbrugsstyrelsen prioriterer projekterne ud fra omkostningseffektivitet og indsatsbehovet i Vandområdeplanerne 2015-2021. Du kan læse mere om det i landbrugsstyrelsens vejledning til tilskudsordningen [her](#).

Landbrugsstyrelsens krav til minivådområder

For at få tilskud til et minivådområde hos Landbrugsstyrelsen skal lodsejer leve op til en række krav til design og forpligtelser til vedligehold af minivådområdet. Et minivådområde bliver ikke tinglyst på ejendommen, men krav til og forpligtelser forbundet med etablering og drift af minivådområdet er fastlagt i bekendtgørelsen for tilskudsordningen og i tilsagnet om tilskud, herunder de standardvilkår for tilsagn, der er beskrevet i vejledningen til tilskudsordningen. Du kan finde bekendtgørelsen [her](#) eller på retinformation.dk ved søgning på "Bekendtgørelse om tilskud til projekter om etablering af konstruerede minivådområder".

Landbrugsstyrelsen besigtiger minivådområdet, før der udbetales tilskud for at sikre, at det lever op til kravene. Derudover udføres stikprøvekontrol i de 10 år, hvor lodsejer skal opretholde og vedligeholde minivådområdet.

Krav til minivådområder der etableres og drives under tilskudsordningen:

- Drænoplandet til minivådområdet skal være på egnet eller potentielt egnet arealer på udpegningskortet for minivådområder. Drænoplandet skal være afgrænset korrekt uden andre synlige drænudløb end minivådområdet. Oplandskonsulenten er en vigtig aktør, når det kommer til den korrekte placering, dimensionering og design af det enkelte minivådområde.
- Minivådområder skal etableres og designes efter vejledningen for minivådområder, således at minivådområdets form understøtter den næringsstoffjernelse, der er opnået for danske minivådområder.
- Minivådområdet skal have en iltningstrappe og neddykket udløbsrør, der forhindrer algebiomasse fra minivådområdet i at løbe ud i vandløbet (se tabel med krav i Landbrugsstyrelsens vejledning til tilskudsordningen [her](#)). Der er ingen krav til udformning og placering af iltningstrappen. Dvs. at iltningstrappen fx godt kan placeres i udløbet fra minivådområder til en grøft, der leder vandet til vandløbet.
- Minivådområdet skal vedligeholdes i hele dets levetid. Det betyder:
 - Udgravning af sedimentationsbassinet når der er behov for det. Oftest vil det være hvert femte år.
 - Grødeskæring i minivådområdets dybe zoner efter behov for at fremme en ensartet strømning og undgå kanaliseret strømning, der vil resultere i lavere næringsstoffjernelse

Du kan læse mere om krav til etablering og drift af minivådområder under tilskudsordningen og om kontrol heraf i Landbrugsstyrelsens vejledning til tilskudsordningen [her](#).

Udpegningskort for placering af minivådområder

Landbrugsstyrelsen har udarbejdet et Udpegningskort for minivådområder, som er tilgængeligt i [webGIS](#). Kortet viser, hvor der potentielt kan søges om at etablere minivådområder i 2018. Udpegningskortet er udarbejdet på baggrund af vurdering af kvælstofeffekten ud fra et potentialekort og effektberegninger, som Aarhus Universitet har udarbejdet. Derudover bygger udpegningskortet på, hvor der er et indsatsbehov fra Vandområdeplanerne 2015-2021.

Potentialekortet fra Aarhus Universitet viser foruden de arealer, der er egnede og potentielt egnede til etablering af minivådområder, også hvor der er arealer, der afvander til ådal, og hvor der er lavbund i ådal. Arealer, der afvander via lavbund i ådal, er klassificeret som betinget egnede, og det vil ikke være muligt at

søge tilskud til etablering af minivådområder på disse arealer i 2018. Læs mere om potentialekortet og udpegningskortet [her](#) eller på lbst.dk ved søgning på "Minivådområder".

Minivådområder og vådområder

Det skal sikres, at de forskellige indsatser er koordinerede. Udpegningskortet udelukker ansøgere under minivådområdeordningen fra at søge om tilskud til projekter beliggende i områder med lavbund i ådal eller opland til lavbund i ådal for 2018, fordi disse områder forventes benyttet til vådområde/lavbundsordningen. Der er tilfælde, hvor et opland er klassificeret som egnet eller potentielt egnet, selvom der allerede er givet tilsagn om tilskud til en forundersøgelse eller et etableringsprojekt af et vådområde eller lavbundsprojekt på arealet. Her kan der **ikke** søges om tilskud til etablering af minivådområde hos Landbrugsstyrelsen.

Kommunale tilladelser m.v.

Forud for etablering af et vådområde skal der søges om relevante tilladelser til projektet efter plan-, miljø- og naturlovgivningen

Det vil i udgangspunktet være kommunen, der skal behandle ansøgninger efter relevant lovgivning.

Følgende afgørelser skal altid meddeles:

- Landzonetilladelse til ændret anvendelse af arealet efter planlovens § 35. Herunder stilles vilkår for oprensning af minivådområdet.
- Screeningsafgørelse – Et minivådområde er eller bliver en del af et dræningsprojekt og er dermed omfattet af punktet 1.c. "Vandforvaltningsprojekter inden for landbruget, herunder vandings- og dræningsprojekter" i bilag 2 til lov om Miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM), pkt. 1c. Kommunen skal derfor træffe afgørelse om, hvorvidt projektet er omfattet af krav om miljøvurdering og tilladelse efter lovens § 21. Skema til brug for ansøgning fremgår af bilag 1 til bekendtgørelse om samordning af miljøvurderinger og digital selvbetjening m.v. for planer, programmer og konkrete projekter omfattet af lov om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM).

Kommunen skal derudover være opmærksom på, om projektet vil kræve tilladelse efter:

- I særlige tilfælde kan kommunen evt. meddele dispensation fra beskyttelsen efter naturbeskyttelseslovens kapitel 2 i forbindelse med etablering af minivådområdet i sådanne beskyttede områder. Minivådområder skal dog som udgangspunkt placeres uden for naturbeskyttelseslovens beskyttede naturtyper og beskyttelseslinjer (sø- og åbeskyttelse, fortidsmindebeskyttelse, sten- og jorddiger) og fredninger.
- Tilladelse efter vandløbsloven – Kommunen skal som vandløbsmyndighed vurdere, hvorvidt projektet tillige forudsætter en tilladelse efter vandløbsloven, fx fordi at projektet indebærer en regulering af et vandløb, der skal udledes til.
- Hvis grundvandsstanden sænkes inden for okkerpotentielt område I-III, skal projektet desuden behandles efter okkerloven.

Bemærk, at der i udgangspunktet ikke skal meddeles en udledningstilladelse efter miljøbeskyttelseslovens § 28. Almindeligt drænvand er i udgangspunktet ikke spildevand, og følgelig er (det mindre næringsstofbelastede) drænvand efter ophold i et minivådområde heller ikke spildevand.

Endelig skal kommunen være opmærksom på, at også i denne sammenhæng gælder, at når der træffes afgørelse om etablering af minivådområder efter de ovenfor beskrevne regler, skal disse afgørelser være i overensstemmelse med vandområdeplanerne, jf. bekendtgørelsen om indsatsprogrammer og beskyttelsen af Natura 2000 områderne og dyre- eller plantearter, der er omfattet af Habitatdirektivets bilag IV eller fredet gennem artsfredningsbekendtgørelsen, jf. habitatbekendtgørelsen.

Tidslinje

Her er en tidslinje for nogle af de centrale aktiviteter i forbindelse med tilladelser m.v. til etablering af minivådområder:

1. Oplandskonsulenterne har en indledende dialog med landmanden for at vurdere potentialet.
2. Oplandskonsulenterne tager en indledende kontakt til kommunen om behov for tilladelser m.v., evt. konflikt med store vådområdeprojekter, evt. ønske om synergieffekter fx klimasikring, offentlig adgang eller natur. Fx Skal projektet justeres, evt. flyttes?
3. Oplandskonsulenten udarbejder ansøgning om tilskud og indsender ansøgningen til Landbrugsstyrelsen (1. februar – 3.april 2018) og orientering til den stedlige kommune
4. Oplandskonsulenten/lodejer ansøger om tilladelser hos kommune. (Efter 3. april 2018). Krav til ansøgningens indhold er beskrevet i det følgende afsnit.
5. Klageperiode over tilladelser fra kommunen – typisk 4 uger
6. Tilsagn til projektet fra Landbrugsstyrelsen udmeldes i august måned.
7. Minivådområdet etableres, og kommunen orienteres, når det er anlagt (eller undervejs, hvis det følger af vilkår i afgørelserne).

Hvad skal ansøger sende ind til kommunen?

Kommunen har brug for en projektbeskrivelse for at kunne vurdere om og hvilke tilladelser, der kan/skal gives, herunder hvilke vilkår, der evt. skal fastsættes i afgørelserne.

Projektbeskrivelse skal indeholde:

- Tidsplan for projektet
- Oversigtskort, der viser anlæggets placering
 - o GIS-fil som kommunen kan lægge ind i deres eget system
 - o Præcis placering af nye rørledninger/transportgrøfter, anlæg, brønde og udløb
- Oversigtskort over drænsystemet med markering af hoveddræn
- Tekniske oplysninger
 - o Anlæggets dimensioner
 - o Eventuelle terrænændringer
 - o Beskrivelse af beplantning og anden indpasning i landskabet
 - o Placering af nuværende og fremtidige drænudløb og nødoverløb
 - o Etableres anlægget med gravitation eller pumpe?
 - o Beskrivelse af iltningstrappens udformning og placering
 - o Maksimal udledning i l/sek, beregnet som gennemsnitligt 1 l/s/ha for minivådområdets opland
 - o Hvordan foretages oprensning af bassiner?
 - o Hvordan overskudsjord og oprenset sediment håndteres (hvor skal det placeres?)

- Oplysninger om drænoplanet
 - o Fortegnelse over de grundejere, der indgår i drænoplanet og deres tilslutning til projektet
 - o Hvor stort (ha) er drænoplanet?
 - o Er der risiko for tilbagestuvning i drænsystemet?
 - o Vil der ske ændringer af drænelledningernes forløb eller størrelse?
 - o Hvilket vandområde (vandløb, sø, grøft eller lignede) afvander drænsystemet til?

Minivådområder, vandmiljø og natur

Minivådområder og afvanding

Et minivådområde etableres i tilknytning til hoveddræn typisk i kanten af en mark eller i forbindelse med lokale lavninger i marken. Minivådområdet modtager drænvand fra det drænedede oplandsareal til minivådområdet (drænoplanet). Drænoplanet omfatter for egnede arealer hele det sammenhængende drænsystem samt det direkte topografiske opland til dette, hvor minivådområdets areal udgør 1 % af drænoplanet. Du kan læse mere [her](#) i en designmanualen, som er udarbejdet af Aarhus Universitet. Du kan også finde designmanualen på au.dk under publikationer, hvor du kan søge på titlen "Retningslinjer for etablering af konstruerede minivådområder med overfladestrømning".

Minivådområdet bliver således en integreret del af drænsystemet, hvor det drænvand, der før havde afløb direkte til vandløbet, nu passerer gennem minivådområdet, før det løber ud i vandløbet. Ofte bevares det nuværende drænudløb, men det kan i nogle tilfælde være hensigtsmæssigt at ændre på placeringen af drænudløbet. Minivådområdet etableres med en faldhøjde på dræninløb, der sikrer, at der ikke sker stuvning af vand bagud i marken, og minivådområdet etableres så vidt muligt med frit dræninløb.

Den årlige afstrømning via dræn til et vandløb påvirkes ikke ved etablering af et minivådområde på et eksisterende drænsystem. I tilfælde hvor der ændres på drænsystemer fx ved sammenlægning af flere drænsystemer, vil afstrømningspunkter til vandløbet blive ændret, men den samlede afstrømning over vandløbsdelstrækningen vil forblive uændret.

Hvordan virker minivådområdet?

Minivådområdets funktion er at reducere udvaskningen af næringsstoffer via dræn. Minivådområder reducerer såvel kvælstof (N) som fosfor (P). Målinger af næringsstoffjernelse i de danske minivådområder er beskrevet i Kjærgaard et al. (2017a), Kjærgaard et al. (2017b), Kjærgaard et al. (submitted), Renato et al., (submitted), Renato et al. (submitted).

Kvælstoffjernelsen foregår primært ved biologisk omdannelse af nitrat til frit gasformigt kvælstof via mikrobiel denitrifikation. Denitrifikationen er en anaerob proces og foregår primært i det iltfrie bundsediment, mens vandfasen i minivådområder med overfladestrømning altid er iltet. Planterne i minivådområdet er vigtige, da de bidrager til at forsyne bakterierne med kulstof til brug i den mikrobielle denitrifikation.

P fjernes i minivådområder ved sedimentation af partikelbundet P og/eller ved absorption af opløst P til sedimentoverflader. I modsætning til N akkumuleres P således i minivådområdet. Danske undersøgelser har vist, at det P, der tilbageholdes i minivådområder, primært er bundet til jern (Fe), og at stabiliteten af det jernbundne P er kontrolleret af den iltede sedimentgrænseflade. Sedimentationsbassinet tilbageholder en relativ stor mængde af det P, der tilføres med drænvandet, og det er derfor nødvendigt at bortgrave sediment fra sedimentationsbassinet med jævne mellemrum. Undersøgelser af sedimentet har indtil videre vist, at der ikke har været behov for oprensning før efter fem år.

Hvad er kvaliteten af drænvandet ved udløb fra minivådområdet?

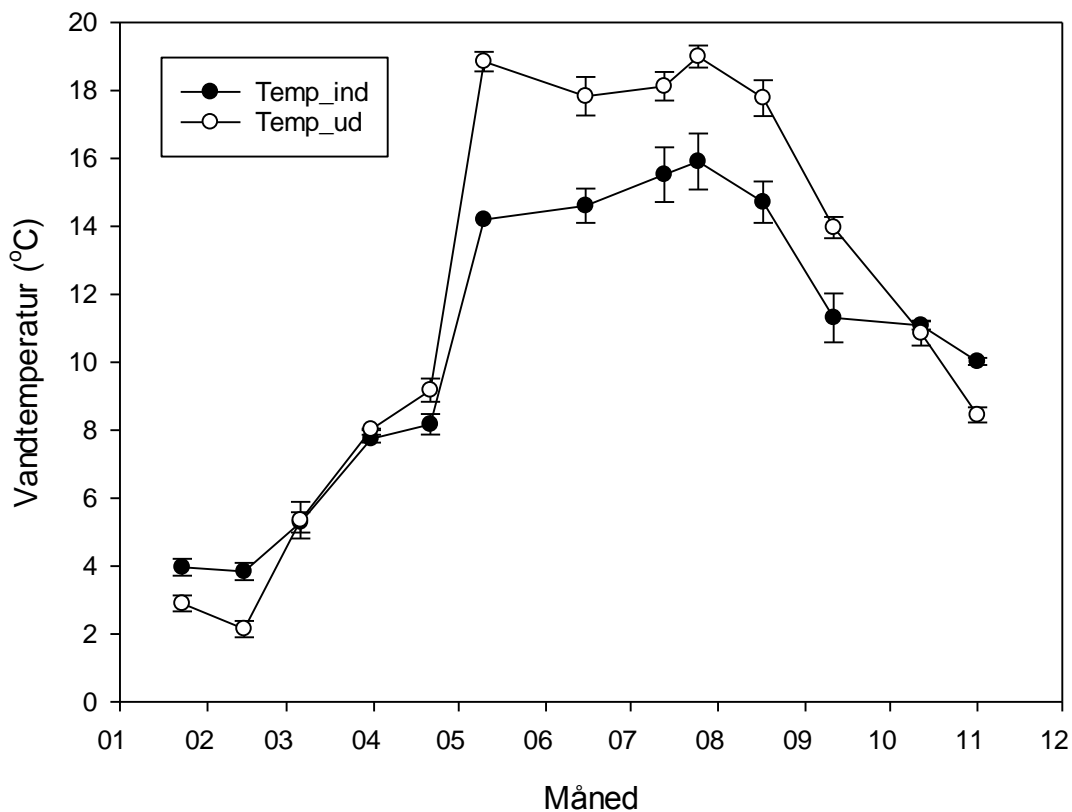
Minivådområder reducerer drænvandets indhold af næringsstoffer (N og P) samt indholdet af sediment, og transporten af N, P og sediment til vandløbet er således mindre efter etablering af et minivådområde.

Målinger af de danske minivådområder har endvidere vist:

- At minivådområder ikke påvirker drænvandets pH.
- At iltindholdet i udløb fra minivådområder enten er i samme størrelsesorden eller højere end iltindholdet ved indløb til minivådområder. Minivådområder bidrager således til en generel iltning af drænvandet. Det anbefales dog stadig som sikkerhedsforanstaltning at etablere en iltningstrappe ved udløb fra minivådområdet. Derfor stiller Landbrugsstyrelsen krav om, at der skal være en iltningstrappe, jf. ovenfor på side 4 under afsnit om krav).
- At minivådområder ikke påvirker drænvandets udløbstemperatur i den primære afstrømningsperiode fra oktober til april. I sommerperioden, hvor drænastrømningen er meget lav og/eller helt ophører, bliver drænvandets opholdstid i minivådområdet ofte over 100 dage. I perioder med stillestående vand kan drænvandstemperaturen i udløbsvandet i juli øges med op til 5°C.

Vandtemperaturresultater fra iDRÆN-projektrapporten (rapporten bliver offentliggjort på iDRÆN-projekthjemmesiden, når afrapporteringen af afsluttet medio januar 2018):

Kjærgaard, C., Hoffmann, C.C., Gertz, F., Iversen, B.V. 2017b. Resultater fra danske minivådområder med overfladestrømning. iDRÆN-projektet www.idraen.dk

Gennemsnitlig månedlig vandtemperatur i dræninløb og udløb for 16 danske minivådområder (fra Kjærgaard et al., 2017, www.idraen.dk)

Resultaterne fra de danske minivådområder er beskrevet i Kjærgaard et al. (2017a), Kjærgaard et al. (2017b), Kjaergaard et al. (submitted), Mendes et al., (submitted), Mendes et al. (submitted)

Vedligeholdelse af minivådområder

Minivådområder kræver som udgangspunkt ingen vedligeholdelse udover bortgravning af sediment fra sedimentationsbassinet med en regelmæssig frekvens. Det er dog afgørende, at der ikke sker en fuldstændig tilgroning af de dybe zoner i minivådområdet, da dette kan resultere i præferentielle strømningszoner og dermed reducere minivådområdets næringsstofeffekt. Sker der tilgroning af minivådområdets dybe zoner, vil der derfor være behov for oprensning og bortskæring af vegetation.

I de ældste danske minivådområder, etableret i 2010, er der syv år efter etablering ikke tegn på tilgroning af de dybe zoner, og der forventes således ikke at være et behov for hyppig oprensning. En evt. oprensning af minivådområdet kan foregå ved, at der åbnes for et nødudløb, der tillader tømning af bassinerne og/eller ved oppumpning af drænvandet på nærliggende markarealer.

Minivådområder, natur og landskabet

Den landskabelige påvirkning skal søges mindsket mest muligt bl.a. ved at placere anlægget mest hensigtsmæssigt i forhold til eksisterende natur- og landskabsværdier. Ved etablering af minivådområderne skal det sikres, at der i forbindelse med ibrugtagningen etableres en beplantning, som kan understøtte stedets landskabelige karakter og oplevelsesmæssige værdi. Beplantningen skal omfatte egnskarakteristisk beplantning med hjemmehørende arter, som rørskov og krat, med henblik på at få anlægget til at fremstå så naturligt som muligt.

Overvågning af minivådområder

Landbrugsstyrelsen har aftalt med Aarhus Universitet, at de monitorer drænvandet på ca. 10 af minivådområderne efter de er etableret.

Referencer

Kjærgaard, C., Hoffmann, C.C., Gertz, F., Iversen, B.V. 2017a. Minivådområder – et nyt kollektivt virkemiddel. Vand & Jord, nr. 3, 24. årgang, 2017.

Kjærgaard, C., Hoffmann, C.C., Gertz, F., Iversen, B.V. 2017b. Resultater fra danske minivådområder med overfladestrømning. IDRÆN-projektet, www.idrain.dk

Kjaergaard, C. Hoffmann, C.C., Iversen. 2017. Nutrient reduction in Danish surface-flow constructed wetlands. Manuscript in prep.

Mendes, L.R.D., Tonderski, K., Iversen, B.V., Kjaergaard, C. 2017. Phosphorus retention in surface-flow constructed wetlands targeting agricultural drainage water. Submitted to Ecological Engineering, Sept. 2017

Mendes, L.R.D., Tonderski, Kjaergaard, C. 2017. Phosphorus biogeochemical stability in soils and sediment deposits of surface-flow constructed wetlands. Submitted to Geoderma Sept. 2017